

ומוכח שמתכוין לתורה לבד ומ"מ שרי, ודבריו הם חידוש גדול ופלא, שיצטרכו לזיזה כשמתפלל בבוקר לאחר זמן ק"ש או בערב לפני הזמן דהוה שלא בזמנו, לכוין לצאת רק לדברי תורה. (ע"ע במש"כ בח"א סימן נ"ז).

ובעיקר נידון דידן נראה, דאף את"ל שיכול לומר עוד פעם פסוק אחרון דק"ש ולכוין לדברי תורה, ואי משום הפסק י"ל דאמירת פסוקי ק"ש לשם תורה אינו הפסק כיון דענינם בכלל ברכות ק"ש. מיהו הפוסקים לא כתבו עצה זו אלא לומר פסוקים ללימוד אחר התפלה מיד, ולדברינו היינו טעמא משום שלא מועיל ק"ש להחשב כקורא בתורה אפילו מכיון לדברי תורה, וע"כ לא מהני לחזור הפסוק אחרון אלא מיד בסוף התפלה יאמר דברי תורה וכמשמעות הש"ע ופוסקים לצאת מכל ספק.

סימן יז

לימוד א"ב עם בנו לפני ברכת התורה

נדרשתי לאשר שאלני אב אחד, שיש לו צורך לפעמים ללמוד עם בנו הקטן א"ב לפני שהאב מברך ברכת התורה, אם צריך ברכת התורה לזה, ושורש השאלה אם לימוד א"ב הוא גם כן לימוד התורה ובכלל לימוד מקרא שהאב חייב מה"ת, או דוהו רק הכשר לת"ת ולא דמי ללימוד מקרא גופא דהיא המצוה, וע"כ א"צ ברכת התורה לזה.

ונראה להוכיח מהא דאיתא מנדרים לז. שמותר ללמד לתינוקות מקרא בשכר מפני שכר שימור או נגינות ופיסוק טעמים, ולכאורה אמאי לא קאמר דשרי משום שכר לימוד א"ב, שעל זה מותר ליקח שכר שאינו בכלל מקרא, אע"כ מוכח דבאמת זה הוי בכלל מקרא ואסור ליקח ע"ז שכר, אבל יש לדחות דהתם מיירי בגיל מבוגר יותר דל"ש לומר שמלמדו א"ב ולהכי נקט טעם נגינת טעמים או שכר שימור.

ואולם נראה להוכיח ממה שכתב הרמ"א בהלכות מלמדים (רמ"ה סעיף ח) דילד כשמלאו לו

ג' שנים שלימות מלמדין אותו אותיות התורה. והגר"א שם מביא מקור לדברי הרמ"א מהא דאמרו במדרש תנחומא בפר' קדושים דשלוש שנים ערלים יהיו לכם הכתוב מדבר בתינוק דעד שלוש שנים הוא כערל ואינו שייך במצוות, ולכא' היינו דוקא בגוף המצוה שייך לומר כיון שהוא כערל אין שייך במצוה אבל א' ב' שהוא רק הכשר ללימוד, שייך אף בפחות מכן, וע"כ מבואר דעת הרמ"א דס"ל דלימוד אותיות התורה זהו ג"כ בכלל מצוה דתלמוד תורה, ונכלל בכלל מה שמחוייבים ללמד בנו מקרא, שבזה גם מלמדו לקרוא.

(אמנם) הגר"א שם מתמה דהלוא אמרו בגמ' דמיד שמתחיל התינוק לדבר מלמדין אותו "תורה צוה" וכו' והיינו דגמ' פליג ולא ס"ל כהתנחומא אלא מיד שראוי לכך מחנכו להכשירו למצוות. ונראה דנ"מ עוד בין השיטות, לענין להלביש הילד ב"טלית קטן" קודם ג' שנים, לדעת הרמ"א אין להלבישו דהוי כערל, אבל לדעת הגר"א כיון שראוי למצוה שיכול בעצמו ללבושו ולשומרו א"כ ראוי הוא כבר לחינוך, ויכולים להלבישו. והנהגין להלבישו כשהוא בן ג' מבואר בכף החיים (י"ז) דהיינו כדי לזכותו במצוה כיון שראוי לו, וכן נהגו ומקובל היום בהרבה מקומות, אבל גם אז אינו חיוב מדין חינוך וכמ"ש בגמ' דמשוידע להתעטף, דאינו אלא כשהוא בן ו' וגם יכול לשמור הבגד והציצית מלכלוך וטינוף).

וכן נמי בדין דהלוא ידוע דאותיות התורה אינם כאותיות של שאר הלשונות, להבדיל, אלא רמוז בכל אות ואות סודות התורה, וכל נקודה ונקודה יש בה רמזים לעולמות עליונים, [עיין בגמרא שבת דף קד. ובב"י בסי' ל"ו בצורת האותיות]. והלימוד התורה מתחיל בהכרת האות לקריאה ואח"כ מקרא, ולכן ודאי יש בזה קיום מ"ע דתלמוד תורה, לידע האותיות לקרוא אותם, שהאותיות גופא קבלנו בלוחות הברית והם גופא תורה ומקיים בזה המ"ע.

מיהו כיון שהעולם אינו מכין לזה שזהו תלמוד תורה ומדמין שזהו רק הכשר, הרי דומה

לתחנונים שיש בהם דברי תורה שיש פוטרינ מברכת התורה, עיין בשו"ע ס"ס מ"ו, ובמ"ב שם ס"ק כ"ז, שלמעשה נהגו להחמיר בזה. ולמעשה נראה דראוי לברך ברכת התורה קודם לכן ולכוין בלימודו עם הילד לקיים מצות ת"ת, אבל בשעת הדחק כששואל ממנו על איזה אות כיצד לקוראה אינו צריך למנוע מפני ברכת התורה, שיש לו על מה לסמוך שאין מתכוונים למצות ת"ת וכמ"ש.

וביותר נראה שאפילו נימא שהאותיות רק הכשר, כיון שאי אפשר לידע מקרא בלעדי ידיעת האותיות הוה כגוף המצוה, וכן משמע בפסקי תוס' זבחים (ס"ט), דאם א"א לקיים מ"ע בענין אחר לא בעינן בעידנא דמיעקר לאו לקיים עשה, והיינו דחשיב עי"ז בעידנא, ע"ש, וה"ה בעניננו י"ל דהכשר שא"א בלעדיו חשיב כגוף המצוה. וע"כ זהו כן בכלל מצות ת"ת, וכשמכוונים לכך מקיימין המ"ע. ואולי גם אין ליקח עלה שכר מדינא אלא מפני שימור או נגינות טעמים וכמ"ש לעיל.

סימן יח

פרשת הקטורת בקלף

בספר "כף החיים" קל"ב (כ"ג) מביא שאמירת פיטום הקטורת מתוך כתב אשורית היא סגולה לעושר ולהצלחה בכל ענינו, ושכ"כ החיד"א בעבודת הקודש, וכן כתב בספר מקור חיים (מבעל חוות יאיר) בשם סדר היום שיכתוב אותה בכתובה אשורית על קלף כשר ויקרא ממנה בוקר וערב וסגולתה רב מאד.

ושמעתי שרב אחד השיג על זה דהאי חומרא אתי לידי קולא, שמפורש בש"ע יו"ד סימן רפ"ג במחבר שאין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה, ואסור לכתוב פסוקים לבד כמו בס"ת, ולא השיג הרמ"א. אבל הש"ך וט"ז שם מביאים להתיר משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, והיינו כשיש צורך דוקא התירו, וכן מפורש במ"ב תרל"ח ס"ק כ"ד, ובט"ז גופא מפורש שם שאם כותבים פסוקים על הכותל

לאיזה סימן טוב הדרא לאיסורא שאין בו צורך, ולפ"ז צ"ע מנלן להתיר לכתוב פסוקי קטורת על קלף מיוחד, וע"כ מסיק להחמיר דאין לכתוב פרשת קטורת בפני עצמה, שאסור לכתוב בכתב אשורית פרשה פרשה לבד. ואין לדמות למה שמדפיסים בסידורים בדפוס, דזה לא נקרא כתיבה ואין בזה איסור, אבל לכתוב פרשה אחת לבד באשורית על קלף לא התירו, שחששו שמדמין שקדושתה כס"ת.

אמנם נראה לחלק דלא דמי להא דאין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה, דהתם אסור, שלא צריך מכתב אשורית ובקלף ובקדושה, וכן הפסוקים על הכותל אין בזה שום צורך כלל, אבל כאן שגדולי עולם וצ"ל מעידים שמביא הצלחה ועושר כשנכתב בכתב אשורית בדיו ובקלף נראה שמותר, דאנן קיימא לן כהרי"ף דמשום עת לעשות מותר בכל ענין וכמובא בפת"ש, ומסתברא שבזמננו לפני המצאת הדפוס היו אצלם סידורים ובודאי כתבו פסוקים לבד כפי הנהוג אף שאינו ס"ת, שבמקום צורך התירו.

וביותר נראה דעד כאן לא נאסר לכתוב בקלף כשכוונתו להתלמד בו אלא כשאינו ניכר בקלף לצורך מה נכתב, דכיון דנכתב ככתבי הקודש ואין בדעתו להשלימו לחומש אסור, אבל בנ"ד דכותבין עם פרשת הקטורת שבתורה גם את המשניות והברייתות על קטורת, הלוא מוכח מתוכו שלא נכתב ככתבי קודש, אלא לסגולה לבד ואין בזה איסור, ואתי שפיר המנהג לכתוב פרשת הקטורת דכיון שסגולתה רבה מאד הוי צורך, ואיתנהי בהרחבת ההיתר דעת לעשות וגו', וכ"ש כשמצרף ברייתות דמעיקר הדין לא נאסר.

ואם כנים דברינו א"ש מה שנהגו לכתוב ת"ר פיטום הקטורת כיצד" וכו', ולכאורה למה לן לכתוב דברים שבע"פ שעיקר המצוה היא בע"פ ואסור בכתב ורק משום עת לעשות לה' התירו, והיה ראוי לכתוב בקלף רק הפסוקים, אכן לפמ"ש בכתבת הברייתא דוקא ניכר ומוכח שאינו פרשה דכתבי קודש, ומשום ה"ט צירפו הברייתא עמו.